

HEEMKUNDEKRING

De Heerlijkheid Oirschot

NIEUWSBRIEF maart 2025

Voorwoord

Als er nieuwe historische gegevens bekend worden zoals de ontdekking dat Toussaint Gerton de maker was van het schilderij van de illustere Dr. Arnoldis Feij die in de 17^e eeuw in Oirschot woonde is het nuttig even in de geschiedenis te duiken.

Soms is het nuttig om de geschiedenis te (her)ijken. Als er nieuwe gegevens worden gevonden in archieven bijvoorbeeld, of als historici nieuwe theorieën bedenken. In het Oirschots weekjournaal kon u lezen over de restauratie van het enige portret dat is bekend is van een van de beroemdste Oirschottenaren: meester (en niet dokter!) Arnoldus (Aert) Feij. In het artikel werd onder andere gemeld dat de restaurator de schilder heeft kunnen identificeren. Het gaat om Toussaint Gerton, die in de zeventiende eeuw in Amsterdam werkte. Het artikel meldt ook nog dat Feij Oirschot op stel en sprong verliet toen de Fransen in 1672 de Republiek binnenvielen. Over dat feit had ik onlangs een discussie met een andere historicus die beweerde dat het onwaarschijnlijk is dat het vertrek van Feij samenhang met de bezetting van de Meierij door de Franse troepen, omdat die bezetting pas in juli 1672 begon, en we uit het poortersboek van Antwerpen inmiddels weten dat Arnoldus Fay, chirurgijn en operateur uit Oirschot, op 12 mei van dat jaar al het poortersrecht van die stad verwierf. Dat is toch aanleiding om de geschiedenis nog eens even nauwkeuriger te bestuderen.

1672 staat in Nederland bekend als het Rampjaar. In dat jaar werd de nog jonge Republiek der Verenigde Nederlanden door vier landen aangevallen: Engeland (via de zee), Frankrijk (via land) en hun bondgenoten de bisdommen Keulen en Munster. De oorlog begon met de oorlogsverklaring van de Engelse koning Karel II op 28 maart, een week later, op 6 april, gevolgd door die van de Franse koning Lodewijk XIV (de Zonnekoning). De algemene verwachting was dat Frankrijk de republiek via het zuiden zou binnenvallen, en dus door de Zuidelijke Nederlanden zou optrekken naar Staats-Brabant. Verschillende bronnen melden dat dat een stroom vluchtelingen richting het noorden op gang bracht. De Zonnekoning wilde echter niet door de Zuidelijke Nederlanden trekken omdat hij de Oostenrijkse keizer Leopold (op dat moment de feitelijke machthebber aldaar) niet in de oorlog wilde betrekken. Lodewijk XIV sloot daarom allianties met de bisschoppen van Keulen en Munster om via een omweg de Republiek binnen te vallen. Op 12 juni trokken de Fransen via Lobith de Republiek binnen, en op 30 juni werd Utrecht veroverd. Begin juli vielen de Franse troepen Staats-Brabant binnen. Opperbevelhebber was maarschalk-generaal Turenne, een kleinzoon van Willem van Oranje, die de omgeving goed kende omdat hij in 1629 als jonge officier had deelgenomen aan het beleg van Den

Bosch onder leiding van Frederik Hendrik. Lodewijk XIV was persoonlijk geïnteresseerd en verbleef tijdens het beleg enige tijd in de Meierij. Volgens de overlevering (niet bewezen) logeerde de koning op kasteel Stapelen, en zou hij de Lambertustoren in Vught hebben beklommen om de belegering te zien. Den Bosch hield echter stand. In 1678 sloten Frankrijk en de Republiek in Nijmegen vrede.

Terug nu naar Arnoldus Feij. De oorlogsverklaring van Frankrijk had grote gevolgen in de Meierij. Om brandschatting te voorkomen moesten de dorpen Franse contributie betalen. En voortdurend was er dreiging van inkwartiering. Het is dus niet verwonderlijk dat Feij vanwege de oorlogsdreiging Oirschot ontvluchtte. In plaats van naar het noorden trok hij naar het zuiden, naar Antwerpen om precies te zijn. Dat hij al op 12 mei het poortersrecht verwierf zal een gevolg zijn van zijn internationale reputatie. Waarom Feij precies vluchtte is onduidelijk. In 1665 had hij, op dringend verzoek van Lodewijk XIV diens moeder Anna van Oostenrijk behandeld voor borstkanker, en was daarvoor door de koning benoemd tot ridder in de orde van Sint Michiel. Had hij daardoor niet kunnen rekenen om de bescherming van de koning? Pieter van Nahuijs, stadhouders van Oirschot, kreeg van de schepenen de opdracht om Feij in Antwerpen te bewegen terug te keren. Zijn vertrek betekende namelijk een enorme aderlating voor de economie van Oirschot. De missie mislukte, en Feij vestigde zich uiteindelijk in Kranenburg bij Kleef. Daar is hij in 1679 overleden.

Het was dus niet de oorlog, maar de oorlogsdreiging die Arnoldus Feij uit Oirschot deed vluchten. Toch weer een puntje op de i van de geschiedenis van Oirschot.

Anton Neggers, voorzitter

Stamboomcafé' s in Best en Eindhoven

Op 15 en 21 maart organiseert de Nederlandse Genealogische Vereniging afdeling Kempen-Peelland resp. in Best en Eindhoven een stamboomcafé waar je terecht kunt met vragen over je voorouders.

De afdeling Kempen- en Peelland van de Nederlandse Genealogische Vereniging organiseert regelmaat stamboomcafé' s, een inloopspreekuur voor vragen over je voorouders. Vier adviseurs stamboomonderzoek, zelf geoefende stamboomuitpluizers, zitten klaar om je vragen te beantwoorden. Alle vragen zijn welkom: van hoe je de eerste stappen moet zetten in je onderzoek tot meedenken over die ene voorouder die je maar niet kunt vinden. Ze kunnen je ook verder helpen met de keuze voor een genealogisch computerprogramma, vragen over het kadaster of over notariële akten, etc., etc.

Het stamboomcafé is gratis en open voor iedereen.

In de komende maand zijn er twee stamboomcafé' s in onze regio:

Best

Op zaterdag 15 maart van 10.30 - 12.30 in de bibliotheek,

Raadhuisplein 32, 5683 EA Best

Meer informatie [op deze website](#)

RHCe

Op vrijdag 21 maart van 13.30 - 15.30 in het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven, Raiffeisenstraat 18, 5611 CH EINDHOVEN

Meer informatie [op deze website](#)

LEZING 20 maart a.s. OIRSCHOT IN DE 2^E WERELDOORLOG

Hoe een Brabants dorp de wereldgeschiedenis beleefde.

Wereldoorlog II blijft een boeiend thema waarover zowel grote als kleine verhalen zijn te vertellen. Die krijgt u 20 maart a.s. in de Harmoniezaal van De Burgemeester allebei te horen in de lezing van Piet Machielsen, oud-wethouder in Oirschot. Hij zoomt daarbij in op het menselijke aspect zonder de historische context uit het oog te verliezen.

De Tweede Wereldoorlog blijft een thema waar historici 80 jaar na dato nog steeds mee bezig zijn. De grote gebeurtenissen, zoals veldslagen en wereldpolitiek, krijgen veel aandacht. Die zorgden immers dat de oorlog uiteindelijk met een victorie voor de vrijheid beëindigd kon worden.

Het nadeel van deze grote verhalen is dat ze toch abstract zijn en minder bezig zijn met hoe mensen de oorlog beleefden. En dan zijn nu juist de verhalen die

wereldgeschiedenis vertalen naar het leven van gewone mensen in een ongewone tijd.

Gelukkig is de interesse naar die lokale verhalen sterk gegroeid. Niet in de laatste plaats door lokale heemkundigen die met ijver de verhalen documenteren en vastleggen. En daar komt ook een zekere spanning naar boven. Zeker in kleine dorpsgemeenschappen, zoals ook Oirschot (was). Want in een geschiedenis waar mensen hun lokale verhaal vertellen, komt natuurlijk van alles naar boven. Het goede en het minder goede. De vreugde en het verdriet. Van en over mensen die elkaar kennen. En dat is best spannend. Zie maar hoe nu de nationale discussie over het openbaar worden van het Centraal archief Bijzondere Rechtspleging loopt.

In de lezing op 20 maart 2025 die ik voor de Heemkundekring Oirschot mag houden, wil ik juist inzoomen op die menselijke verhalen. Voorzien van een historische context, maar vanuit het eigene van het Oirschot van die dagen. Hoe reageren mensen op de oorlog? Hoe geven ze wat ze beleven een plek? Hoe kijken mensen terug op toen?

De lezing zal worden begeleid door foto's, geluids- en filmopnames die de oorlogsjaren nog meer tastbaar maken. Ook wil ik graag in gesprek met de zaal: over belevenissen van toen die mensen zelf nog hebben meegemaakt of waarover ze hebben gehoord. Ik zou het ook mooi vinden als mensen mij voorafgaand aan de lezing al benaderen met foto's, verhalen of voorwerpen: p.machielsen@delta.nl of 06 517 85 729.

Piet Machielsen zegt het volgende:

In 1962 werd ik geboren in Oirschot en ik woon daar, samen met mijn vrouw, ook nu nog. Al vanaf mijn kinderjaren las ik via de Oirschotse bibliotheek zo ongeveer alle geschiedenisboeken die ik te pakken kon krijgen. Het fenomeen oorlog, en in het bijzonder de Tweede Wereldoorlog, heeft me altijd gefascineerd.

Na mijn middelbare school ben ik geschiedenis gaan studeren aan de Universiteit Utrecht, waar ik in 1988 afstudeerde. Mijn professionele pad ging een andere kant op: ik werd ambtenaar in Oirschot,

later in Cranendonck. In mijn Oirschotse tijd schreef ik met Frans Beks het boek Oirschot, Een dorp in de oorlog. Later schreef ik als gildebroeder met Theo van de Loo en Antoon van Esch mee aan een boek over gilde Sint Sebastiaan Oirschot (Verguld met de Guld). Ik ben ook zo'n 20 jaar archivaris van dat gilde geweest.

Vanaf 2010 kwam ik terug in Oirschot. Dit keer als wethouder met, hoe kan het ook anders, o.a. erfgoed in de portefeuille. Op deze plek heb ik tot 2022 Oirschot mogen dienen. Op dit moment ben ik wethouder in de gemeente Hilvarenbeek.

De lezing vindt plaats op donderdagavond 20 maart 2025 in Harmoniezaal, restaurant De Burgemeester, Markt 21, Oirschot en start om 20.00 uur.

Naast leden van de Heemkundekring zijn ook andere gasten van harte welkom!

(Voor leden is de lezing gratis/voor andere bezoekers geldt een vergoeding van € 5,-.)

Aankondiging genomineerden Heemprijs 2024

Jaarlijks wordt door Heemkundekring de Heerlijkheid Oirschot de Heemprijs toegekend. Dit jaar kennen we 3 genomineerden: Jan van Gemert, Paul Maas en de vier Oirschotse gilden. In de jaarvergadering van 10 april as wordt de winnaar van de Heemprijs bekend gemaakt door de jury.

Het verheugt het bestuur van Heemkundekring 'De Heerlijkheid Oirschot' u de genomineerden te kunnen mededelen voor de Heemprijs van 2024.

Dit keer bestaan de kandidaten naast verzorgers van een publicatie ook uit een traditie in het kader van immaterieel erfgoed.

De genomineerden zijn:

- Jan van Gemert voor zijn boek 'Kom we gaan naar boven...'
- Paul Maas voor zijn boek 'Toponymie van Oirschot'
- De 4 Oirschotse schuttersgilden voor de gezamenlijke 'Wisselschild verschielingen' (het GWS (sinds 1932), het HWS (sinds 1967) en het kampioenschap van Oirschot).

De Jury voor de Heemprijs 2024 bestaat uit: Ans Verhouden, Peter van Ginneken en Charles Boissevain. Ad van Zelst heeft de taak van technisch voorzitter zonder stemrecht.

In de Jaarvergadering op 10 april 2025 wordt door de jury de winnaar bekend gemaakt van de Heemprijs 2024 en ontvangt deze de zilveren heemspeld.

Het verheugt het bestuur dat er dit jaar drie genomineerden zijn en we zijn heel benieuwd wie dit keer de Heemprijs gaat winnen.

namens het bestuur

Stichting Behoud Erfgoed Oirschot
Uitnodiging Lezing: 'Gemeentehuis en Bossche School'
Donderdag 13 maart a.s.

Stichting Behoud Erfgoed Oirschot (SBEO) nodigt u uit voor een lezing over de architectuurstroming de Bossche School en de gebouwen in die stijl in ons dorp.

Dé kans om meer te weten te komen over de bijzondere architectuur van dit pand.

In de Oirschotse architectuurgeschiedenis neemt de Bossche School een bijzondere positie in. De stroming is gebaseerd op het gedachtegoed van monnik en architect dom Hans van der Laan en ontstond als specialisatie kerkenbouw net na de Tweede Wereldoorlog. Vooral in Brabant was veel religieus erfgoed beschadigd of verwoest. Er was behoefte aan specialisten om het herstel ter hand te nemen. Begin jaren zeventig werd de opleiding beëindigd. De opleiding leverde veel bevoegen architecten op die zich bleven toeleggen op de architectuur van de Bossche School.

Het college van B&W van Oirschots o.l.v. burgemeester Ed Steger gaf in 1952 de Bossche School architect Fons Vermeulen opdracht om aan de Oude Grintweg een landbouwschool met een woonhuis voor het schoolhoofd te ontwerpen. Hierna volgden nog vele projecten, waaronder woningen in de Pullen, Cantorij en Parallelweg, meubeltoonzaal Lebro aan de Markt en een uitbreiding van klooster Franciscushof met een kapel in het Hof van Solms.

In 1977 werd een opdracht door het college van B&W verstrekt aan architect Gerard Wijnen om het nieuwe gemeentehuis van Oirschot te ontwerpen. Miel Wijnen, zoon van Gerard Wijnen en zelf ook architect, zal op 13 maart dieper ingaan op de geschiedenis en bijzondere kenmerken van ons gemeentehuis als kroonstuk van de Bossche School.

Afbeelding Johan Bakker/link [Creative Commons](#)-licentie

Verschillende Oirschotse architecten hebben de principes van de Bossche School toegepast in hun ontwerpen. Architect Jacques van Uppelschoten ontwierp zijn woonhuis aan de Raffendonkstraat in Bossche School stijl. Maar ook de architecten zoals Peter Beks, Louis de Kok, Toon van Beurden en Rob Lanfermeijer ontwierpen in de trant van de Bossche School. Rik Adriaans, zelf architect in Oirschot, zal ons meenemen langs de verschillende voorbeelden.

Hierna gaan we onder leiding van architect Adriaan Risseeuw in gesprek over de waardering en de kansen voor een mogelijke herbestemming van dit bijzonder pand.

U bent van harte welkom voor op 13 maart om 20:00 uur in De Beurs in Oirschot voor de lezing: "Het gemeentehuis en andere Bossche School gebouwen in Oirschot".

Belangstellenden kunnen zich aanmelden via: s.beo@hotmail.com

Namens Stichting Behoud Erfgoed Oirschot

Heemkundekringen verdienen certificaat

Erfgoed Brabant draagt zorg voor het behoud van ons cultureel erfgoed. Zo brengen ze momenteel alle religieuze gebouwen in Brabant digitaal in kaart. Heemkundekringen De Heerlijkheid Oirschot en de Beerschen Aard kregen een certificaat van erkenning voor hun bijdrage hieraan. .

Erfgoed Brabant is het provinciale kennis- en expertisecentrum voor erfgoed in Noord-Brabant. Binnen Erfgoed Brabant wordt van alles gedaan ten behoeve van het behoud van Erfgoed. Met name ook veel op digitaal terrein, zoals Brabant Cloud en andere platforms. Niet alleen het erfgoed zelf staat centraal, maar ook de sociale en verbindende functie die erfgoed heeft. Daarbij komt een grotere nadruk te liggen op participatie en eigen regie. Want erfgoed ben je zelf!

v.l.n.r. Bas Hehemann, Fleur van Opstal en Kees van der Heijden

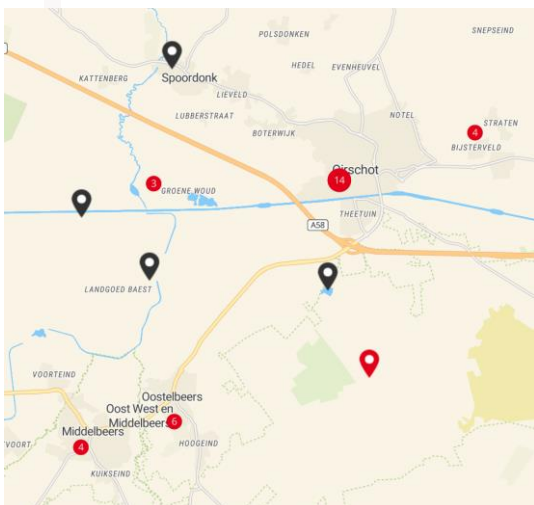
Zo is Erfgoed Brabant op hun web omgeving doende de religieuze gebouwen in kaart te brengen. Daarbij worden die gebouwen beschreven in een vast stramien en vergezeld van foto's. Tevens kun je elk gebouw digitaal verbinden met alle bijbehorende items (foto's, video en documenten) in onze databank.

Als je op de link [Religieuze gebouwen - Brabants Erfgoed](#) klikt, kun je daar alle religieuze gebouwen van Oirschot zichtbaar maken door in het zoekveld "Oirschot" in te voeren.

De Heemkundekring de Heerlijkheid Oirschot en de Beerschen Aard hebben daar inhoudelijk een grote bijdrage aan geleverd en kregen daarvoor op 26 februari 2025 een certificaat uitgereikt door Fleur van Opstal-van der Maden van Erfgoed Brabant.

Erfgoed Brabant doet in haar Nieuwsbrief een oproep uitgaan om zoekfunctie van de Instant Website te optimaliseren en vraagt gebruikers van de site deel te nemen aan een onderzoek dat 21 of 24 maart as. op hun locatie in Den Bosch plaats vindt.

Klik hier en meld je aan via de mail!

Figuur 1 zie je als je op de site Oirschot invult (op de rode icoontjes kun je doorklikken)

Medewerking bijeenkomsten 'Verhalen van Vroeger'

Dorpsondersteuner WIJzer Oirschot Vera Heijmans doet een oproep om medewerking te verlenen aan bijeenkomsten 'Verhalen van Vroeger' zoals die een plaats vond in de openingsweek van de Stoelendans.

Hier een weblink die een indruk geeft van wat de bedoeling is:

<https://www.wijzer-oirschot.nl/goede-verhalen/verhalen-van-toen-een-plek-voor-herinneringen-en-verbinding>

Iedereen die mee wil helpen om een dergelijke bijeenkomst te verzorgen is van harte welkom. U kunt hiervoor mailen naar dorpsondersteuner.vera@wijzer-oirschot.nl

Uitgaven en mededelingen

- Erfgoed Brabant organiseert 3 april 2025 in het DAF Museum in Eindhoven een Erfgoedontmoeting. Dit jaar staat het Verdrag van Faro over erfgoed centraal. [Programma, aanmelding en kosten via deze link van site Erfgoed Brabant](#)
- Onder de vloer van kasteel Stapelen vonden vrijwilligers scherven, botten, glas, metaal en oude fundamenteën. Met hulp van ArcheoHotspot zijn ouderdom en herkomst bepaald. E.e.a. is van 8 febr. t/m eind maart te zien op de expositie "De geheimen onder de vloer van kasteel Stapelen" in het Oertijdmuseum in Boxtel.
- Alphen aan den Rijn, Oirschot en Tilburg zijn genomineerd voor de BNG Erfgoedprijs 2025 die dit jaar in het teken staat van immaterieel erfgoed. De winnaar wordt 11 juni a.s. bekendgemaakt op een erfgoed Symposium in Nijmegen. Meer info daarover vind je via de button hieronder.

[Meer info](#)

Activiteitenkalender Voorjaar 2025

(Let op: Tussentijdse wijzigingen zijn mogelijk!)

Donderdag 20 maart 2025	Lezing: 'Oirschot in de 2e wereldoorlog' Locatie: Harmoniezaal de Burgemeester
Donderdag 10 april 2025	Jaarvergadering Locatie: Café 't Vrijthof

Erfgoedcentrum De Ravenpoort

Iedere maandag kunt u van 18.30 tot 21 uur in de Heemkamer terecht.
U kunt ook een afspraak maken via een mailtje aan het secretariaat.

Er blijft behoefte aan gastheren en gastvrouwen, die de bezoekers willen ontvangen. Heeft u interesse in dit leuke werk, neem dan contact op met Marina Pasmans. Ook wie een poetskarweitje op zich wil nemen kan dit aan Marina doorgeven: marinapasmans@hotmail.com (of telefonisch: 06-2072104).

Wij verzoeken onze leden om wijzigingen in huisadres, telefoonnummer of emailadres s.v.p. zo spoedig mogelijk per mail door te geven aan het secretariaat: secretariaat@deheerlijkheidoirschot.nl

Waar kunt u ons vinden?

Onze heemkundekring heeft een facebookaccount. U kunt ons vinden op:

Nieuws over de heemkundekring kunt u vinden op de website via deze link:

www.deheerlijkheidoirschot.nl

